

Česká republika
NÁLEZ
Ústavního soudu

Jménem republiky

Ústavní soud rozhodl mimo ústní jednání bez přítomnosti účastníků v senátu složeném z předsedy Vojtěcha Šimíčka (soudce zpravodaj) a soudců Ludvíka Davida a Jiřího Zemánka ve věci ústavní stížnosti stěžovatelky: **Obec Vysoká Srbská** se sídlem Vysoká Srbská 6, Hronov, zastoupené JUDr. Stanislavem Kadečkou, Ph.D., advokátem se sídlem Sladkovského 601, Pardubice, směřující proti rozsudku Okresního soudu v Náchodě ze dne 12. 10. 2011, č. j. 8 C 293/2006-323, proti rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 13. 9. 2012, č. j. 20 Co 567/2011-388, a proti usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 3. 2014, č. j. 22 Cdo 843/2013-430, za účasti Okresního soudu v Náchodě, Krajského soudu v Hradci Králové a Nejvyššího soudu jako účastníků řízení, a V. V., zastoupenou JUDr. Vladimírem Špačkem, advokátem se sídlem Tyršova 64, Náchod, jako vedlejší účastníci řízení,

t a k t o :

I. Rozsudkem Okresního soudu v Náchodě ze dne 12. 10. 2011, č. j. 8 C 293/2006-323, rozsudkem Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 13. 9. 2012, č. j. 20 Co 567/2011-388, a usnesením Nejvyššího soudu ze dne 26. 3. 2014, č. j. 22 Cdo 843/2013-430, byla p o r u š e n o právo stěžovatelky na ochranu vlastnictví podle čl. 11 odst. 1 Listiny základních práv a svobod a čl. 1 Dodatkového protokolu k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod a právo na spravedlivý proces podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod a čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.

II. Tato rozhodnutí se proto r u š í .

O d ů v o d n ě n í :

I. Podstatný obsah ústavní stížnosti

1. Včas podanou ústavní stížností (§ 72 odst. 3 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů, dále jen „zákon o Ústavním soudu“) a splňující též ostatní zákonem stanovené podmínky řízení [§ 75 odst. 1 a contrario; § 30 odst. 1, § 72 odst. 1 písm. a) zákona o Ústavním soudu] brojí stěžovatelka proti v záhlaví citovaným rozhodnutím obecných soudů, neboť má za to, že jimi došlo k porušení jejího práva na ochranu vlastnictví a práva na spravedlivý proces, zaručených čl. 11 odst. 1 a odst. 3, čl. 36 odst. 1, čl. 37 odst. 3 a čl. 38 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“), jakož i v čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“) a čl. 1 Dodatkového protokolu k Úmluvě.

2. Stěžovatelka spatřuje namítané porušení těchto základních práv v několika aspektech, týkajících se jak procesního postupu obecných soudů, tak samotného způsobu posouzení významných otázek pro nyní projednávaný případ, mezi něž stěžovatelka řadí: „*a) otázku hranice mezi pouhým přeformulováním petitu do výroku rozsudku a přisouzením něčeho jiného (a více), než čeho se žalobce domáhá; b) otázku možnosti aplikace ust. § 127 odst. 1*

obč. zák. (občanského zákoníku z roku 1964) *namísto aplikace ust. § 417 odst. 2 obč. zák.*; c) *otázku možnosti domáhat se soukromoprávní žalobou omezení provozu na pozemní komunikaci, event. zabránění imisím způsobeným provozem na této komunikaci; a d) otázku možnosti preventivního charakteru žaloby dle ust. § 127 odst. 1 obč. zák. v okamžiku, kdy imise již ustaly.*“ Namítanou protiústavnost řízení před obecnými soudy (zejména z důvodu porušení principu rovnosti účastníků řízení, zásady kontradiktornosti řízení a také práva na zákonného soudce) stěžovatelka shledává předně v procesním postupu okresního a krajského soudu, které dle jejího názoru nepřipustně a v rozporu s ustanovením § 153 odst. 2 občanského soudního řádu (dále jen „o. s. ř.“) přeformulovaly původní žalobní petit vedlejší účastnice řízení, bez ohledu na samotný charakter žaloby podané podle ustanovení § 127 odst. 1 občanského zákoníku z roku 1964, resp. zcela nesprávně posoudily otázku své věcné příslušnosti a pasivní legitimace stěžovatelky, neboť žalobní nárok vedlejší účastnice řízení, jímž se od samého počátku domáhala především „*omezení provozu na pozemní komunikaci*“ ve vlastnictví stěžovatelky, není projednatelný v civilním řízení, nýbrž se jedná o oblast veřejnoprávní regulace (správní řízení v oblasti státní správy veřejné silniční dopravy ve smyslu zákona č. 361/2000 Sb., o silničním provozu, či zákona č. 13/1997 Sb., o pozemních komunikacích).

3. Skrže namítané porušení svého práva na spravedlivý proces pak stěžovatelka zcela odmítá způsob, jakým Nejvyšší soud posoudil důvodnost jí podaného dovolání, které odmítl jako nepřipustné (viz níže), aniž by se však jakkoliv podrobněji zabýval právní významností (ve smyslu ustanovení § 237 o. s. ř. ve znění účinném do 31. 12. 2012) výše prezentovaných otázek, a to navíc s odkazy na nepřiléhavou judikaturu Nejvyššího soudu, resp. Evropského soudu pro lidská práva. Naopak dle stěžovatelky na nyní projednávanou věc (z hlediska skutkového stavu) zcela přílehlavý nálezn Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 451/11 ze dne 11. 1. 2012 (N 8/64 SbNU77; všechna rozhodnutí Ústavního soudu jsou rovněž dostupná na <http://nalus.usoud.cz>) Nejvyšší soud zcela „*neodůvodněně a více než úsporně*“ posoudil jako neaplikovatelný.

4. Stěžovatelka rovněž zdůrazňuje, že v důsledku uvedeného procesního postupu obecných soudů, ústícího do vydání ústavní stížnosti napadených rozhodnutí, došlo i k porušení jejího práva na ochranu vlastnictví, neboť obecné soudy jí, coby vlastníkově předmětné účelové komunikace, závazně vymezily její odpovědnost za imise („*působení seismických účinků vyvolaných provozem vozidel*“), aniž by však vzaly do úvahy některé významné skutečnosti, které jí této odpovědnosti zbavují. Především, stěžovatelka musí dle veřejnoprávní regulace strpět obecné užívání předmětné účelové komunikace v jejím vlastnictví, která v dané lokalitě zajišťuje konkrétním vlastníkům přilehlých nemovitostí dopravní obslužnost, a proto nemůže libovolně soukromoprávní cestou regulovat její užívání a tedy ani plně odpovídat za všechny imise způsobené jejím užíváním. Otázka regulace provozu na pozemní komunikaci totiž spadá primárně do oblasti správy veřejné silniční dopravy a pravomoci příslušných silničních správních orgánů. Stěžovatelka v této souvislosti upozorňuje na skutečnost, že i samotné povolení vjezdu motorovým vozidlům, jakožto výjimky ze zákazu vjezdu všech motorových vozidel, který na předmětné účelové komunikaci platí díky tam umístěné dopravní značce (B11), je záležitostí obecního úřadu jako příslušného silničního správního úřadu, nikoliv záležitostí užívání nemovitosti v soukromém vlastnictví obce. Stejně tak stěžovatelka nemůže (i z finančních důvodů) vyhovět požadavku vedlejší účastnice řízení, podporovaného obecnými soudy, aby přistoupila k nákladné opravě povrchu předmětné komunikace, což prý odmítají i správní orgány na úseku ochrany životního prostředí (správa CHKO Broumovsko). V neposlední řadě pak stěžovatelka opětovně namítá, že s ohledem na závěry výše citovaného nálezu Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 451/11, bylo povinností obecných soudů vzít veškeré uvedené skutečnosti do úvahy, což ovšem v nyní projednávaném případě nečinily a zasáhly tak do základních práv stěžovatelky.

II. Vyjádření účastníků a vedlejší účastnice řízení a replika stěžovatelky k nim

5. K výzvě Ústavního soudu se k ústavní stížnosti vyjádřili jak účastníci řízení, tak i vedlejší účastnice řízení.

6. Zatímco Okresní soud v Náchodě a Krajský soud v Hradci Králové pouze ve stručnosti odkazují na odůvodnění svých rozsudků a neshledávají v nich stěžovatelkou namítané porušení základních práv, Nejvyšší soud se podrobněji vypořádává s námitkami stěžovatelky, jimiž zpochybňovala ústavnost jeho procesního postupu při posouzení důvodnosti podaného dovolání. V první řadě Nejvyšší soud upozorňuje, že jím vydané usnesení „*se opírá*“ o ustanovení § 243c odst. 2 o. s. ř. (ve znění účinném do 31. 12. 2012), které umožňovalo odmítnout nepřipustné dovolání bez odůvodnění. „*(O)důvodnění vyhovělo požadavkům tohoto ustanovení; nicméně dnes je lze doplnit o další důvody, které však vycházejí až z letošní judikatury (viz níže), nicméně podporují správnost rozhodnutí ve věci samé.*“ Ve vztahu k námitkám stěžovatelky, jimiž zpochybňovala pravomoc (věcnou legitimaci) civilních soudů rozhodovat nyní projednávaný případ, Nejvyšší soud předně upozorňuje na skutečnost, že tato otázka není otázkou dovolacího řízení, ale žaloby pro zmatečnost. Nadto konstatuje, že řešení otázky pravomoci „*je závislé na vymezení předmětu řízení; pokud by měla stěžovatelka pravdu v tom, že ten vymezily soudy v nalézacím řízení s ohledem na žalobní petit nesprávně, pak by bylo nutno věc skutečně postoupit silničnímu správnímu úřadu. Je tak otázkou, zda soudy v nalézacím řízení při svém „aktivismu“ při poskytování ochrany jinak nepochybně porušovanému právu žalobkyně nepřekročily přípustnou mez (patrně však šlo ještě o postup na hranici možného).*“

7. Stejně tak Nejvyšší soud odmítá námitku stěžovatelky ohledně nesprávné formulace žalobního petitu, neboť „*v dané věci není úvaha odvolacího soudu o formulaci petitu (str. 4 jeho rozsudku) zjevně nepřiměřená a ani nemohla založit zásadní význam napadeného rozhodnutí. Je nepochybné, že odvolací soud nerozhodl zcela mimo rámec vytýčený žalobou; o tom nakonec svědčí i vyjádření (vedlejší účastnice) k dovolání (str. 3).*“ Přestože Nejvyšší soud připouští, že lze polemizovat s tím, zda rozsudečný výrok neměl být formulován jinak, je toho názoru, že „*soudy v zásadě vystihly podstatu sporu a rušit jejich rozhodnutí v dovolacím řízení jen proto, že výrok snad bylo možno formulovat i přesněji by bylo projevem formalismu. (...) I když byl návrh formulován tak, že by to - doslovně vzato - odpovídalo spíše žádosti o regulaci provozu, nebylo možno přehlédnout, že se (vedlejší účastnice) domáhala ochrany u soudu a ten formuloval výrok tak, jak bylo možné (doslovné převzetí petitu by opravdu vyvolalo otázku o jeho pravomoci).*“

8. Nejvyšší soud nesouhlasí ani s námitkami stěžovatelky ve vztahu k nesprávnému meritornímu posouzení dané věci, neboť dle jeho názoru zcela koresponduje se závěry „*dosud nepublikovaného*“ rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 6. 3. 2015, sp. zn. 22 Cdo 3277/2014 (všechna rozhodnutí Nejvyššího soudu jsou rovněž dostupná na www.nsoud.cz), dle nichž „*vlastník komunikace sice neodpovídá za imise vzniklé z provozu na komunikaci, odpovídá však za imise (ev. jiné zásahy do vlastnického práva, nejsou-li zákonem výslovně připuštěny) vzniklé v důsledku stavu komunikace.*“ V tom také dle Nejvyššího soudu spočívá podstata obecnými soudy přijatých závěrů, tj. že „*vlastník účelové komunikace může - na rozdíl od obtěžovaného souseda - činit kroky k regulaci provozu.*“ Nejvyšší soud tak za situace, kdy „*není sporu, že vlastnické právo (vedlejší účastnice řízení) je v důsledku skutečnosti vyvolaných špatným stavem komunikace ve vlastnictví (stěžovatelky) závažně rušeno*“, a kdy se judikatura ohledně rušení vlastníků sousedních nemovitostí „*v poslední době prudce vyvíjí tak, že v době, kdy se předmětné řízení vedlo, nebyla ustálena natolik, aby (vedlejší účastnice řízení) snadno zformulovala žalobní návrh a aby soudy měly spolehlivé vodítko pro rozhodování*“, dospívá k závěru, že navzdory tomu rozhodnutí obecných soudů v

nalézacím řízení „vystihla podstatu věci, porušenému právu poskytla ochranu a nebylo důvodu pro to, aby je dovolací soud rušil.“

9. Vedlejší účastnice řízení rovněž odmítá stěžovatelkou vznesené námitky zpochybňující správnost právních závěrů obecných soudů, resp. jejich procesní postup při formulaci výroku rozsudku ve vztahu k jí formulovanému petitu, a zde vyslovených požadavků. Nesouhlasí s tím, že by na nyní projednávaný případ byly aplikovatelné závěry z výše citovaného nálezu Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 451/11. Ačkoliv se totiž skutkově jedná o obdobnou věc, zásadní rozdíl údajně spočívá v tom, že „v tomto případě se nejedná o pouhé obtěžování hlukem. Jedná se o přímé poškození mé stavby, na kterém se podílí neodpovídající technický stav komunikace v souvislosti s nepřiměřeně rychlým průjezdem“ a tedy o mnohem větší zásah do vlastnického práva. V tomto ohledu se stěžovatelka mylí, pokud za podstatu sporu označuje otázku užívání účelové pozemní komunikace. „Spor se týká přímého ohrožení mého vlastnického práva fyzikálními jevy vznikajícími na pozemku stěžovatelky. Jedná se o typický občanskoprávní spor.“

10. Vedlejší účastnice řízení je dále toho názoru, že v daném případě, kdy dochází ke kolizi základních práv na ochranu jejího vlastnictví a stěžovatelky, obecné soudy (z hlediska proporcionality zásahu) „nepochybily, pokud svými rozhodnutími nastalou situaci posoudily tak, že ochrana vlastnického práva stěžovatelky musí ustoupit ochraně mého vlastnického práva a že stěžovatelka je povinna zdržet se jednání jak je uvedeno v pravomocném rozsudku.“ Dále nesouhlasí ani s argumentací stěžovatelky, jíž brojí proti postupu obecných soudů při re-formulaci petitu podané žaloby a jemu přizpůsobenému výroku rozsudku. Předně je toho názoru, že „formulace petitu je formální, koncentrované, výstižné a vykonatelné zachycení toho, jak má soud rozhodnout - jak má znít výrok jeho rozsudku. To, čeho se žalobce domáhá, musí být jasné z obsahu žaloby, nikoliv pouze z petitu.“ Co se týče samotného znění petitu, vedlejší účastnice řízení uvádí, že mezi požadavkem „zdržet se umožňování provozu vozidel, které jsou způsobila narušit statiku stavby“ a „zdržet se ohrožování výkonu vlastnického práva (...) působením seismických účinků vyvolaných provozem vozidel na pozemku stěžovatelky (...)“, není žádný podstatný rozdíl, jedná se pouze „o jinou formulaci téhož požadavku.“ K úpravě žalobního petitu ze strany obecných soudů tak došlo „pouze na základě znaleckého posudku, díky němuž byl soud schopen zjistit příčinu narušení statiky stavby“ a tedy „formulovat výrok přesněji a hlavně tak, aby byl vykonatelný. Rozhodně nelze souhlasit s tvrzením stěžovatelky, že by bylo přisouzeno něco jiného.“

11. Stěžovatelka se ve své replice k výše uvedeným vyjádřením vymezuje zejména vůči vyjádření Nejvyššího soudu. Ve vztahu k vyjádření vedlejší účastnice řízení pouze podotýká, že „opakovaně mění svá tvrzení, což je evidentní z podání obsažených v soudním spisu.“ Stěžovatelka tak i nadále setrvává na svém stanovisku ohledně protiústavnosti způsobu, jakým Nejvyšší soud posoudil důvodnost jí podaného dovolání, v čemž spatřuje odepření spravedlnosti (*denegatio iustitiae*), konkrétně odepření meritorního posouzení věci, což dle jejího názoru Nejvyšší soud ve svém vyjádření „nijak nevyvrátil, ba naopak sám potvrdil“. To se stěžovatelka snaží prokázat na podrobné polemice, podpořené o citace z judikatury Ústavního soudu ve vztahu k ústavněprávním požadavkům na rozhodování o přípustnosti dovolání (srov. např. nálezy sp. zn. II. ÚS 313/14 ze dne 15. 4. 2014; nálezy sp. zn. IV. ÚS 948/15 ze dne 11. 6. 2015 či nálezy sp. zn. I. ÚS 2723/13 ze dne 1. 10. 2014), s výše rekapitulovanými argumenty Nejvyššího soudu, obsaženými v jeho vyjádření. Nadto je stěžovatelka toho názoru, že Nejvyšším soudem použité odkazy na jeho relevantní judikaturu hovoří spíše ve prospěch jejího názoru, a to, že „v nyní projednávaném případě obecné soudy z veřejnosprávní záležitosti ve výsledku samy učinily soukromoprávní záležitost, která formálně do jejich působnosti zřejmě ještě spadá.“

12. Stěžovatelka pak i nadále polemizuje s konkrétními věcnými závěry obecných soudů, v nichž vyvodily její odpovědnost za imise (působení seismických účinků) a současně

naznačily, jakým způsobem by mohly být odstraněny (oprava povrchu předmětné komunikace, omezení nejvyšší povolené rychlosti provozu na ní), neboť jsou založeny na nedostatečně zjištěném skutkovém stavu či je jejich realizace v praxi vyloučena, a to především z důvodu negativního stanoviska CHKO Broumovsko ke stavebním úpravám povrchu komunikace, resp. příslušného orgánu Policie ČR (ve smyslu zákona o silničním provozu) ve vztahu ke snížení nejvyšší povolené rychlosti na komunikaci na 10 km/h, na něhož se stěžovatelka se svou žádostí obrátila (viz přiložená kopie stanoviska Policie ČR - Dopravní inspektorát Náchod ze dne 18. 3. 2015, č. j. KRPH-569-100/ČJ-2015-050506).

13. Nadto stěžovatelka upozorňuje, že bylo proti ní k návrhu vedlejší účastnice řízení zahájeno exekuční řízení, vedené u Okresního soudu v Náchodě pod sp. zn. 7 EXE 177/2014, k vymožení stanovené povinnosti, a to s ohledem na skutečnost, že obecní úřad stěžovatelky i poté vydal povolení k průjezdu po předmětné pozemní komunikaci. Uvedené exekuční řízení se dle stěžovatelky nachází ve stádiu, kdy okresní soud usnesením ze dne 3. 3. 2015, č. j. 7 EXE 177/2014-79, zamítl její návrh na zastavení exekuce (o jejím odvolání proti tomuto usnesení nebylo dosud rozhodnuto), a to s odůvodněním, že „*povinná správně namítá, že jí není uložen zákaz nevpouštět majitele ostatních pozemků na předmětnou komunikaci. (...) je jí však uložena povinnost zabránit vzniku seizmických emisí opatřeními uvedenými v odůvodnění citovaných rozsudků. Jestliže povinná žádné takové opatření neučinila a přesto udělila povolení ke vjezdu na předmětnou komunikaci (a to i v době po zahájení exekučního řízení), pak své povinnosti nedostála.*“ I tato skutečnost dle stěžovatelky stvrzuje její názor, že obecné soudy v jejím v případě „*opakovaně naprosto nerozlišují, kdy stěžovatelka může jednat v rámci své soukromoprávní dispozice a kdy je vázána kogentními normami veřejného práva, nadto kdy „ve věci“ vystupuje toliko její obecní úřad jako silniční správní úřad (orgán veřejné správy).*“ Dle stěžovatelky je tak navozen „*paradoxní stav*“, když obci, coby vlastníku komunikace, jež je zatížena institutem obecného užívání, je uložen „*dvojitá trest*“, neboť jí je stanovena odpovědnost za škodu vzniklou nejen provozem na samotné komunikaci, kterou musí průběžně opravovat a nemůže užívat k jinému účelu, ale v důsledku téhož (tedy jednání třetích osob) „*ještě odpovídá za škodu vzniklou třetím subjektům.*“

III. Podstatný obsah spisového materiálu

14. Z vyžádaného spisu Okresního soudu v Náchodě sp. zn. 8 C 293/2006 Ústavní soud zjistil zejména následující skutečnosti.

15. Vedlejší účastnice řízení se žalobou podanou k Okresnímu soudu v Náchodě domáhala, aby soud uložil stěžovatelce jednak povinnost „*zdržet se povolování vjezdu (na předmětnou účelovou komunikaci) vozidlům, resp. soupravám, jejichž celková nosnost přesáhne 3,5 tuny*“ a jednak povinnost „*zajistit, aby rychlost vozidel projíždějících po dané komunikaci byla omezena na 20 km/h.*“ Důvod k podání žaloby vedlejší účastnice spatřovala ve skutečnosti, že v důsledku provozu těžkých nákladních vozidel po předmětné komunikaci ve vlastnictví stěžovatelky dochází k narušení statiky jí vlastněné, přilehlé nemovitosti (celoročně obyvatelná chalupa č. p. 100 v obci Vysoká Srbská, část Závrchy). V průběhu řízení před okresním soudem pak vedlejší účastnice řízení opakovaně přistoupila k úpravě žalobního petitu, když se nově domáhala, aby soud stěžovatelce „*uložil zajistit dopravní značení, aby rychlost vozidel projíždějících (po předmětné komunikaci) byla na úseku hraničícím s její nemovitostí omezena na 20 km/h. Dále pak buď zakázat vjezd vozidlům o celkové hmotnosti nad 3,5 tuny, anebo „provést terénní úpravy tak, aby byl zajištěn odvod svahové vody (...) a upravit podloží komunikace v tloušťce 0,6 m a délce 15 m od rohu objektu č. p. 100 na každou stranu za současného povolení vjezdu vozidlům bez omezení celkové hmotnosti*“ (na č. 1. 80 spisu), resp. „*aby stěžovatelce byla uložena povinnost zdržet*

se ohrožování stavby domu č. p. 100 (...) umožňováním jízdy po (předmětné komunikaci) takovým vozidlům, jejichž provoz je způsobilý narušit statiku domu.“

16. Okresní soud nejdříve rozsudkem ze dne 29. 8. 2008, č. j. 8 C 293/2006-110, této žalobě v souladu s ustanovením § 127 občanského zákoníku z roku 1964 vyhověl a ve výroku I. stěžovatelce uložil povinnost *„zdržet se ohrožování stavby domu č. p. 100 (...) umožňováním jízdy po (předmětné komunikaci) takovým vozidlům, jejichž provoz je způsobilý narušit statiku domu č. p. 100.“* Vycházel mj. ze závěrů znaleckého posudku z oboru dopravy ze dne 1. 2. 2008, vypracovaného Ing. M. Málkem s konzultantskou spoluprací Ing. J. Hejzlara, z něhož vyplývá, že vedlejší účastníci řízení namítané narušení statiky domu (poruchy zdiva) *„byly s velkou pravděpodobností způsobeny kombinací několika vlivů - intenzivní dešťové srážky s intenzivním provozem těžkých vozidel, projíždějících větší rychlostí jak 20–30 km/h“,* přičemž *„souběh těchto dvou vlivů mohl ovlivnit chování podloží a zapříčinit dosednutí základů chalupy, které způsobilo vznik trhlin v základech a zdivu.“*

17. Proti tomuto rozsudku podala stěžovatelka odvolání, v němž uvedla celou řadu námitek, jež do značné míry předestřela v nyní projednávané ústavní stížnosti (tzn. zejména námitka věcné nepřislušnosti okresního soudu s ohledem na charakter sporu, výrok nekorespondující s charakterem žaloby podle ustanovení § 127 občanského zákoníku z roku 1964, neprovedení důkazů atp.). Vedlejší účastnice řízení pak na základě výzvy krajského soudu opětovně přistoupila k úpravě žalobního petitu, když se domáhala toho, aby stěžovatelce byla uložena povinnost *„zdržet se ohrožování stavby domu č. p. 100 (...) tím, že po (předmětné komunikaci) umožňuje provoz vozidel za podmínek způsobilých narušit statiku této stavby.“*

18. Krajský soud napadený rozsudek okresního soudu podle ustanovení § 219a odst. 1 ve spojení s § 221 odst. 1 písm. a) o. s. ř. zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení, neboť byl údajně zatížen procesními vadami. Ty spočívaly především v tom, že okresní soud vydal rozsudek na základě *„nevykonatelného petitu žaloby“,* neboť pro vady návrhu není dosud zřejmé, zda se jedná o občanskoprávní spor, zda daná věc patří do pravomoci okresního soudu či nikoliv, resp. zda se jedná o žalobu podle ustanovení § 127 nebo podle ustanovení § 415 a násl. občanského zákoníku z roku 1964. V neposlední řadě pak krajský soud okresnímu soudu vytkl nedostatečně zjištěný skutkový stav a nepřezkoumatelnost jeho rozsudku.

19. Okresní soud vydal následně dne 5. 8. 2009 usnesení, č. j. 8 C 293/2006-161, jímž řízení o podané žalobě podle ustanovení § 104 o. s. ř. zastavil, neboť dospěl k závěru, že pokud se vedlejší účastnice řízení domáhá vydání rozsudku, podle kterého je stěžovatelka povinna *„zdržet se umožňování provozu vozidel způsobilých narušit statiku domu č. p. 100“, „dostává se mimo oblast soukromého práva; její požadavek lze podříditi režimu ustanovení § 7 odst. 1 zákona o pozemních komunikacích. K navrhovanému rozhodnutí tedy nemá soud pravomoc.“*

20. Proti tomuto usnesení okresního soudu vedlejší účastnice řízení podala odvolání, v němž namítala nesprávné právní posouzení věci (otázka pravomoci soudu), neboť se podanou žalobou od počátku domáhala ochrany svého vlastnického práva a po stěžovatelce požadovala, aby plnila své zákonné povinnosti vyplývající z tzv. sousedských práv (§ 127 občanského zákoníku z roku 1964).

21. Krajský soud shledal odvolání důvodným a napadené usnesení okresního soudu usnesením ze dne 18. 11. 2009, č. j. 20 Co 324/2009-183, změnil tak, že řízení se nezastavuje. Krajský soud neshledal hodnocení okresního soudu za správné, neboť z obsahu žaloby (ve znění jejích pozdějších změn) lze dovodit, že se vedlejší účastnice řízení *„domáhá uložení povinnosti (stěžovatelce) zdržet se rušivého jednání při užívání účelové komunikace ve vlastnictví (stěžovatelky).“* Žalobní nárok na uložení povinnosti stěžovatelce zdržet se obtěžování vedlejší účastnice řízení vibracemi způsobenými provozem na předmětné komunikaci dle krajského soudu *„splňuje požadavky projednatelnosti soudem v občanském soudním řízení, neboť má svůj základ v ustanovení § 127 občanského zákoníku z roku 1964.“*

22. Okresní soud následně ústavní stížností napadeným rozsudkem žalobě vedlejší účastnice řízení vyhověl a stěžovatelce uložil povinnost „*zdržet se ohrožování výkonu vlastnického práva (vedlejší účastnice řízení) ke stavbě domu č. p. 100 (...), a to působením seismických účinků vyvolaných provozem vozidel na (předmětné komunikaci) (...)*“ (výrok I.). Dále pak rozhodl o nákladech řízení (výroky II. a III.). Soud po provedeném (doplněném) dokazování (viz zejm. znalecký posudek z oboru stavebnictví, vypracovaný Ing. J. Kuciánem; vyjádření vlastníků přilehlého lesa k plánované těžbě; písemný přehled o četnosti provozu na předmětné komunikaci; stanovisko správy CHKO Broumovsko ze dne 24. 6. 2011 k možným terénním úpravám předmětné komunikace aj.) vzal za prokázané, že v projednávané věci žaloby podle ustanovení § 127 občanského zákoníku z roku 1964 „*jde o imise, jež mají původ v provozu vozidel na účelové pozemní komunikaci ve vlastnictví (stěžovatelky). Stavebně technický stav komunikace vyvolává při průjezdu vozidla po komunikaci v blízkosti domu (vedlejší účastnice řízení) v závislosti na rychlosti vozidla a hmotnosti nápravy seismické (dynamické) účinky (otřesy), které zapříčiňují závažné poruchy ve statice domu. Jde tu tedy dle názoru soudu o vážné ohrožení výkonu práv (zejm. vlastnického) (vedlejší účastnice řízení).*“ Okresní soud tak dospěl k závěru, že uvedená porucha naplňuje hypotézu ustanovení § 127 občanského zákoníku z roku 1964, spočívající ve vážném ohrožení výkonu práva, přičemž zde „*je bez významu otázka, zda jde o ohrožování nad míru přiměřenou poměrům, neboť tato podmínka se uplatňuje pouze u imisí, které mají za následek obtěžování jiného.*“ Za nedůvodnou pak označil námitku stěžovatelky, že žalobě nelze vyhovět, neboť imise již v době rozhodování soudu ustaly. Dle okresního soudu si však stěžovatelka nadále „*zachovává vliv na to, komu povolí vjezd do dané lokality (viz osazení značky „Zákazu vjezdu“ s dodatkovou tabulkou umožňující vjezd jen na povolení obecního úřadu, tj. orgánu stěžovatelky). Navíc bylo prokázáno, že i za řízení byla cesta využita k odvozu dřeva (...) a lze předpokládat, že i v budoucnu bude (stěžovatelka) žádána o udělení povolení k vjezdu. Dle znaleckého posudku však i jednotlivý průjezd osobního automobilu rychlostí přesahující 5 km/h vyvolává s ohledem na technický stav komunikace (umístění odvodňovacích žlabů, nerovnost) účinky narušující statické poměry domu (vedlejší účastnice řízení).*“

23. Okresní soud se podrobněji vyjádřil rovněž k nastoleným sporným otázkám tohoto řízení, tj. otázka pasivní legitimace stěžovatelky a otázka míry reformulace žalobního petitu. Ve vztahu k prvně zmíněné otázce okresní soud vážil, zda stěžovatelka, coby vlastníka předmětné komunikace, mající charakter veřejně přístupné účelové komunikace, je současně nositelkou povinností ve smyslu ustanovení § 127 občanského zákoníku z roku 1964, mají-li imise původ v provozu vozidel po ní, přičemž dospěl k závěru, že stěžovatelka je pasivně legitimovaná v tomto sporu, neboť „*je nejenom odpovědná za technický stav komunikace, ale má zásadní vliv na úpravu provozu na ní (ve smyslu ustanovení § 77 odst. 2 zákona č. 361/2000 Sb., o silničním provozu).*“ Stejně tak se může stěžovatelka domáhat u příslušného silničního správního úřadu, aby veřejný přístup na účelovou komunikaci byl upraven nebo omezen (§ 7 odst. 1 zákona č. 13/1997 Sb.).

24. Ve vztahu k otázce míry reformulace žalobního petitu okresní soud zdůraznil, že se při formulaci výroku nedržel doslovně návrhu vedlejší účastnice řízení, nicméně jím zachoval původní smysl žalobního petitu. Na podporu svého závěru okresní soud odkázal na nynější případ plně aplikovatelné závěry plynoucí z rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 27. 5. 2004, sp. zn. 22 Cdo 1421/2003, dle nichž „*domáhá-li se žalobce ochrany proti obtěžování včelami nad míru přiměřenou poměrům, je třeba žalobní návrh formulovat tak, že žalovaný je povinen zdržet se obtěžování žalobce včelami z chovu na (v žalobě uvedeném) pozemku žalovaného, pronikajícími na (v žalobě uvedené) nemovitost žalobce. Jestliže soud zjistí, že dochází k obtěžování žalobce nad míru přiměřenou poměrům (příp. že jde o vážné ohrožení výkonu jeho práva), žalobě vyhoví a v odůvodnění rozsudku vyloží míru obtěžování, která je ještě v dané věci přiměřená poměrům, a míru obtěžování v dané věci.*“ Za účelem naplnění požadavku z uvedeného judikátu Nejvyššího soudu proto okresní soud vymezil onu míru

užívání předmětné účelové komunikace, při které již nebude docházet k vážnému ohrožení vlastnického práva vedlejší účastnice řízení k předmětnému domu. „*Za současného technického stavu vozovky je tato hranice určena rychlostí projíždějících automobilů za předpokladu, že překračuje 5 km/h. V případě, že (stěžovatelka) provede stavební úpravy cesty navržené znalcem (odstranění odvodňovacích žlabů z povrchu vozovky, zarovnění a zpevnění povrchu vozovky), pak se nejvyšší možná rychlost automobilů (osobních i nákladních) zvýší na 10 km/h*“ (str. 8 rozsudku).

25. Proti tomuto rozsudku podala odvolání stěžovatelka i vedlejší účastnice řízení, neboť - z odlišných hledisek - nesouhlasily s uvedeným výrokem I. rozsudku okresního soudu. Vedlejší účastnice řízení nesouhlasila s formulací výroku, když namítala, že okresní soud „*se nedržel jejího návrhu*“ a „*dospěl tak k nesprávnému právnímu posouzení věci*“, neboť pokud by byl zachován smysl jejího návrhu, „*bylo by (stěžovatelce) uloženo, aby se zdržela umožňování provozu vozidel způsobilých narušit statiku stavby jejího domu,*“ což je povinnost podstatně rozdílná, než jakou stěžovatelce uložil okresní soud. Jak vedlejší účastnice řízení zdůraznila, „*svým návrhem se domáhá toho, co (stěžovatelka) sama svým jednáním může ovlivnit (...) ona přece nepůsobí seismické účinky vyvolané provozem vozidel na pozemku v jejím vlastnictví, a proto jí nemůže být uloženo, aby se toho zdržela. Takové rozhodnutí by nemělo žádný efekt a bylo by nevykonatelné.*“ Proto navrhovala, aby krajský soud změnil výrok I. rozsudku okresního soudu tak, že stěžovatelce bude uloženo, aby „*se zdržela ohrožování stavby domu č. p. 100 (...) tím, že (po předmětné komunikaci) nebude umožňovat takový provoz vozidel, který je způsobilý narušit statiku této stavby.*“

26. Stěžovatelka v odvolání (nad rámec výše rekapitulovaných námitek) jednak zpochybňovala dostatečnost zjištěného skutkového stavu ze strany okresního soudu, z něhož dovodil nesprávné právní závěry, jednak nesouhlasila se způsobem, jakým se okresní soud vypořádal s některými závažnými otázkami tohoto řízení (viz výše), resp. s jí uplatněnými námitkami v průběhu řízení, zejména pak s námitkou, že „*na základě jí učiněných opatření ani v budoucnu nemůže docházet k žádným imisím v podobě seismických vlivů či vibrací, když na (předmětné komunikaci) cca 1 km před domem (vedlejší účastnice řízení) umístila na jaře roku 2011 (tedy před rozsudkem okresního soudu) dopravní značku B11 – „Zákaz vjezdu všech motorových vozidel“ s dodatkovou tabulkou „Jen na povolení obecního úřadu*“, přičemž „*obecní úřad vydal povolení k vjezdu pouze dvěma osobním automobilům.*“ Opětovně pak namítla, že okresní soud „*nesprávným a nepřijatelným způsobem dotvářel žalobní petii*“, který byl od samého počátku „*nesrozumitelný, nejasný a nevykonatelný.*“ Okresní soud tak dle stěžovatelky vedlejší účastnici řízení přisoudil něco jiného, než čehož se domáhala.

27. Krajský soud nicméně v rozsudku napadeného nyní projednávanou ústavní stížností odvolání stěžovatelky a ani vedlejší účastnice řízení neshledal důvodnými a rozsudek okresního soudu jako věcně správný potvrdil, neboť se ztotožnil s právními závěry okresního soudu, které založil na dostatečně a řádně zjištěném skutkovém stavu. V odůvodnění tak odmítl jak odvolací námitku stěžovatelky, že v řízení nebyl dostatečně prokázán vliv provozu na předmětné komunikaci na statiku domu vedlejší účastnice řízení, neboť to prokazují zejména závěry z obou znaleckých posudků, tak i námitku ohledně toho, že od doby instalace dopravní značky B11 již k vážnému ohrožení vlastnického práva vedlejší účastnice řízení nedochází. Krajský soud byl naopak toho názoru, že „*samotná instalace značky není zárukou, že rušivé účinky průjezdu vozidel nebudou v budoucnu pokračovat. Především není jisto, že značka bude umístěna na cestě i v budoucnu. (Stěžovatelka) má navíc možnost udělovat výjimky (což se v minulosti podle jejího vyjádření již stalo), které by mohly za určitých podmínek představovat eliminaci účinků zákazu vjezdu.*“ Krajský soud tak uzavřel, že pokud by mělo být důvodem zamítnutí žaloby pouze to, že stěžovatelka umístila na cestu značku zákazu vjezdu, „*mohla by vždy tímto způsobem zamezit tomu, aby se (vedlejší*

účastnice řízení) *dobrala svého práva*“, což nelze považovat „za spravedlivé.“ (...) *Podstatné je, že k namítanému jednání v minulosti opakovaně docházelo a může k němu docházet i v budoucnu. Žaloba má v tomto ohledu preventivní charakter s cílem určitého uspořádání vzájemných vztahů do budoucna.*“

28. Krajský soud v neposlední řadě odmítl námitky stěžovatelky i vedlejší účastnice řízení ohledně svévolné úpravy žalobního petitu, neboť od počátku řízení bylo zřejmé, čeho se vedlejší účastnice řízení domáhá, resp. o nastolení jakého stavu jí jde. *„Cílem bylo dosáhnout toho, aby (stěžovatelka) provozem na jí vlastněné komunikaci nepoškozovala dům (vedlejší účastnice řízení).“* Dle názoru krajského soudu za situace, kdy nebylo s ohledem na zvláštní okolnosti případu jednoduché přesně formulovat žalobní petit, okresní soud *„svým výrokem změnil pouze formulaci petitu, aniž by se to dotklo jeho obsahu. Rozhodl tedy o tomtéž, co navrhovala (vedlejší účastnice řízení). (...) není právem žalobkyně určit, jak má být požadovaného cíle dosaženo. Tato volba náleží žalovanému.“* Proto krajský soud uzavřel, že *„formulace, jíž užil okresní soud ve výroku rozsudku, odpovídá výše uvedeným podmínkám, neboť je v ní obsažen požadovaný výsledek, nikoliv však prostředky k němu vedoucí.“*

29. Proti tomuto rozsudku podala stěžovatelka dovolání, v němž předestřela obsahově velmi podobné námitky, jako následně v ústavní stížnosti. Výše rekapitulované otázky tak stěžovatelka považovala za natolik právně významné, že jí podané dovolání činily přípustným ve smyslu ustanovení § 236 a § 237 o. s. ř. a měly by tedy být Nejvyšším soudem meritorně přezkoumány.

30. Nejvyšší soud je nicméně v ústavní stížnosti napadeném usnesení neshledal přípustným ve smyslu ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř., a proto je podle ustanovení § 243b odst. 5 věty první a § 218 písm. c) o. s. ř. odmítl, když konstatoval, že *„dovoláním napadené rozhodnutí odvolacího soudu po právní stránce zásadní význam nemá, neboť je v souladu s judikaturou odvolacího soudu. Není sporu o tom, že dům (vedlejší účastnice řízení) je poškozován otřesy vyvolanými provozem na komunikaci, patřící (stěžovatelce); ostatně jde o skutková zjištění, jimiž je dovolací soud v řízení, jehož přípustnost by se měla opírat o § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř., vázán; stejně tak vychází dovolací soud z dovoláním nedotčeného závěru, že jde o účelovou komunikaci.“* K podstatě sporu Nejvyšší soud mj. konstatoval, že *„(stěžovatelka) sice tvrdí, že opakování imisí již nehrozí, nicméně je zřejmé, že bez její péče o regulaci provozu na komunikaci, resp. bez její stavební úpravy se imise budou opakovat. Způsobí-li imise třetí osoba, nedbající regulace provozu na komunikaci, nelze z toho samozřejmě činit odpovědnou žalovanou obec.“* Stěžovatelkou použitý odkaz na závěry z citovaného nálezu Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 451/11 Nejvyšší soud nepovažoval za relevantní k dané věci.

III. Vlastní hodnocení Ústavního soudu

III. A) Ústavněprávní kritéria rozhodování vzájemné kolize základních práv

31. Ústavní soud ustáleně judikuje, že jeho úkolem je v řízení o ústavní stížnosti ochrana ústavnosti, a nikoliv zákonnosti [čl. 83, čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy]. Jeho pravomoc je tak založena výlučně k přezkumu rozhodnutí z hlediska dodržení toho, zda v řízení nebyly dotčeny ústavně chráněná práva a svobody jeho účastníka, zda řízení bylo vedeno v souladu s ústavními principy a zda je lze jako celek pokládat za spravedlivé. Jak Ústavní soud opakovaně vymezil, základní práva a svobody působí jako regulativní ideje, na něž obsahově navazují komplexy norem podústavního práva; současně tyto ideje determinují výklad právních norem. Porušení některé z těchto norem, a to v důsledku svévole, anebo v důsledku interpretace, jež je v extrémním rozporu s principy spravedlnosti, pak zakládá porušení

základního práva a svobody [srov. např. nález sp. zn. III. ÚS 269/99 ze dne 2. 3. 2000 (N 33/17 SbNU 235); nález sp. zn. I. ÚS 1052/10 ze dne 29. 9. 2010 (N 206/58 SbNU 857)].

32. Pojem svévole pak Ústavní soud setrvale interpretuje ve smyslu extrémního nesouladu právních závěrů s provedenými skutkovými a právními zjištěními, dále ve smyslu nerespektování kogentní normy, příp. interpretace, jež je v extrémním rozporu s principy spravedlnosti (např. tzv. přepjatý formalismus), jakož i interpretace a aplikace zákonných pojmů v jiném než zákonem stanoveném a právním myšlením konsensuálně akceptovaném významu, a konečně ve smyslu rozhodování bez bližších kritérií či alespoň zásad odvozených z právní normy [viz např. nález sp. zn. III. ÚS 351/04 ze dne 24. 11. 2004 (N 178/35 SbNU 375) či nález sp. zn. II. ÚS 2121/14 ze dne 30. 9. 2014].

33. Podstatu nyní projednávaného případu tvoří zejména občanskoprávní spor (iniciováný žalobou podanou podle ustanovení § 127 občanského zákoníku z roku 1964) mezi stěžovatelkou, tedy vlastníkem předmětné účelové komunikace, a vedlejší účastnicí řízení, tzn. vlastníkem přilehlé nemovitosti, spočívající v tvrzeném omezení („ohrožování výkonu“) vlastnického práva vedlejší účastnice řízení ze strany stěžovatelky, a to kvůli „působení seismických účinků vyvolaných provozem vozidel“ na předmětné účelové komunikaci, za což stěžovatelka dle závěru obecných soudů nese odpovědnost, neboť jednak odpovídá za technický stav předmětné komunikace, jednak je též subjektem, který má určující vliv na úpravu pravidel silničního provozu na komunikaci. Z ústavněprávního hlediska se tak jedná o vzájemný střet (kolizi) základních práv, a to vlastnického práva stěžovatelky s vlastnickým právem vedlejší účastnice řízení, ústavně zaručeným v čl. 11 odst. 1 Listiny, kdy výkon vlastnického práva stěžovatelky k předmětné účelové komunikaci podle názoru vedlejší účastnice řízení, jemuž obecné soudy následně přisvědčily, představuje nepřipustné „ohrožení výkonu“ jejího vlastnického práva k přilehlé nemovitosti.

34. Vzhledem ke skutečnosti, že uplatňování základního práva či svobody jedním subjektem v sobě může nést i následky v podobě možného omezení či přímo střetu s jiným či stejným základním právem či svobodou, realizovaným odlišným subjektem, řešení těchto vzájemných střetů v rámci vyvažování obou s sebou vždy nutně nese riziko i nepřiměřeného omezení jednoho z nich v důsledku nadměrné preference druhého. Otázkou rozhodování sporů, v nichž dochází k tomuto střetu základních práv, se ve své judikatuře v minulosti opakovaně zabýval i Ústavní soud, přičemž zdůraznil, že „*obecné soudy musí nejprve rozpoznat, která základní práva jednotlivých účastníků sporu jsou ve hře, a poté, s přihlédnutím ke všem rozhodným okolnostem daného případu, musí soudy rozhodnout tak, aby, je-li to možné, zůstalo zachováno z obou základních práv co nejvíce, a není-li to možné, pak dát přednost tomu základnímu právu, v jehož prospěch svědčí obecná idea spravedlnosti, resp. obecný princip*“ [srov. např. nález sp. zn. I. ÚS 353/04 ze dne 16. 6. 2005 (N 124/37 SbNU 563) či nález sp. zn. I. ÚS 1737/08 ze dne 17. 2. 2010 (N 25/56 SbNU 273)], pro doktrinní shrnutí judikatorních závěrů srov. např. Wagnerová, E. *Úvod*, in. Wagnerová, E. a kol. *Listina základních práv a svobod: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2012, s. 28n]. Takto vymezený princip zachování maxima z obsahu vzájemně si kolidujících základních práv, jenž je mj. projevem ústavního příkazu obsaženého v čl. 4 odst. 4 Listiny, proto klade na postup a rozhodovací činnost obecných soudů při řešení sporů, v nichž se do vzájemného střetu (kolize) dostávají základní práva jejich účastníků, nezbytné požadavky, jejichž nerespektování může v konečném důsledku zatížit jejich rozhodnutí protiústavností, kdy je v důsledku neodůvodněné preference jednoho základního práva odepřena ochrana druhému, přestože obecné soudy jsou zavázány povinností (čl. 4 Ústavy) poskytnout i tomuto základnímu právu ochranu cestou interpretace a aplikace příslušných norem podústavního práva.

35. Jinými slovy vyjádřeno, obdobně jako omezení základního práva či svobody ze strany veřejné moci, tak i míra ochrany z její strany poskytnutá jednomu základnímu právu na úkor

druhého, za situace, kdy se nacházejí ve vzájemné kolizi, musí s ohledem na konkrétní okolnosti daného případu dostát požadavkům principu proporcionality a musí respektovat ústavní limity, vyjádřené v čl. 4 odst. 1 a odst. 4 Listiny. V opačném případě by poskytnutí nepřiměřené ochrany jednomu základnímu právu fakticky představovalo zásah do druhého základního práva, nepřipustně omezující či dokonce zcela znemožňující jeho realizaci.

36. Uvedené platí bezesporu i pro případy, kdy se do vzájemného střetu (kolize) dostávají vlastnická práva, zaručená čl. 11 odst. 1 Listiny, jako tomu bylo i v nyní projednávaném případě ve vztahu k vlastnickým právům stěžovatelky i vedlejší účastnice řízení při řešení jejich „sousedského sporu“. Samotná právní regulace tzv. sousedského práva (v občanském zákoníku z roku 1964 byla regulována zejména v ustanoveních § 126 až § 127, s účinností od 1. 1. 2014 jsou pak tato práva podrobněji regulována zejména v ustanoveních § 1013 až § 1028 občanského zákoníku) představuje jednu z reakcí zákonodárce na charakter a obsah ústavní úpravy vlastnického práva, v níž je reflektována mj. i sociální funkce vlastnického práva, a to konkrétně v čl. 11 odst. 3 Listiny lapidárně vyjádřené formulací převzatou z tzv. Hedemannovy koncepce vlastnictví, tj. „*vlastnictví zavazuje*.“ Ve zmíněném čl. 11 odst. 3 Listiny následně explicitně zakotvená omezení vlastnického práva pak zohledňují nepopíratelnou skutečnost, že vlastnictví neznamena absolutní svobodu vlastníka při výkonu jednotlivých oprávnění tvořících obsah vlastnického práva a vlastnické právo tedy není právem absolutním, ale naopak, že na ústavní úrovni jsou připuštěna jeho omezení, a to zákonem a z důvodu ochrany práv druhých (včetně práva vlastnického) či ochrany veřejného zájmu, kterým je zejména ochrana zdraví, přírody a životního prostředí. Nicméně i tato omezení vlastnického práva musí dostát požadavkům principu proporcionality a nesmí tedy v nepřiměřené míře, mimo rámec vymezený výše uvedenými ústavními limity (čl. 4 odst. 4 Listiny), omezovat vlastnické právo dotčeného jednotlivce, byť tímto omezením může být sledován legitimní cíl v podobě ochrany veřejného zájmu či ochrany práv druhých, včetně vlastnického práva. Zjednodušeně řečeno, jelikož právní úprava tzv. sousedského práva představuje regulaci primárně zaměřenou na řešení sporů, v nichž se do vzájemného střetu (kolize) dostávají dvě (či více) základní práva, zejména práva vlastnická, pak v takové situaci, jak zdůraznil Ústavní soud v citovaném nálezu sp. zn. I. ÚS 451/11, „*je nutnou podmínkou konečného rozhodnutí takového sporu využití všech možností minimalizace zásahu do jednoho z nich. Tento příkaz k optimalizaci lze normativně odvodit z čl. 4 odst. 4 Listiny, podle kterého základních práv a svobod musí být šetřeno při používání ustanovení o mezích základních práv a svobod, tudíž analogicky rovněž v případě jejich omezení v důsledku jejich vzájemné kolize (srov. nálezy Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 41/02 a sp. zn. Pl. ÚS 34/04).*“

37. Prizmatem výše uvedených ústavněprávních východisek a principů Ústavní soud přezkoumal procesní postup i samotné právní závěry obecných soudů, obsažené v rozhodnutích napadených nyní projednávanou ústavní stížností, a na základě jejich konfrontace s ústavněprávně relevantními námitkami stěžovatelky a obsahem vyžádaného spisového materiálu dospěl k závěru, že ústavní stížnost je důvodná, neboť obecné soudy při rozhodování vzájemného střetu (kolize) vlastnického práva stěžovatelky s vlastnickým právem vedlejší účastnice řízení uvedená ústavněprávní kritéria nerespektovaly. Ostatními námitkami stěžovatelky, v nichž stěžovatelka na úrovni podústavního práva polemizovala s konkrétními skutkovými zjištěními, se způsobem hodnocení důkazů či s interpretací příslušných ustanovení občanského zákoníku z roku 1964 (viz např. rozlišení povahy řízení podle § 127 a § 417) či občanského soudního řádu (§ 153) ze strany obecných soudů, se naopak Ústavní soud nezabýval, neboť coby soudní orgán ochrany ústavnosti (čl. 83 Ústavy) není povolán k přezkumu správnosti aplikace podústavního práva; jeho úkolem, jak již bylo výše zdůrazněno, je ochrana ústavnosti, nikoliv „běžné“ zákonnosti. Ústavnímu soudu proto nepřísluší, aby v pozici jakési další instance v systému obecného soudnictví prováděl

přezkum rozhodovací činnosti obecných soudů ve stejném rozsahu, jako činily obecné soudy v daném případě.

38. Jak již bylo výše rekapitulováno, okresní soud v ústavní stížnosti napadeném rozsudku dospěl k závěrům (které následně aproboval i krajský soud), že předmět sporu mezi stěžovatelkou a vedlejší účastnicí řízení naplňuje podmínky, vymezené v ustanovení § 127 občanského zákoníku z roku 1964, neboť v daném případě se jedná „o imise, jež mají původ v provozu vozidel na účelové pozemní komunikaci ve vlastnictví (stěžovatelky). *Stavebně technický stav komunikace vyvolává při průjezdu vozidla po komunikaci v blízkosti domu (vedlejší účastnice řízení) v závislosti na rychlosti vozidla a hmotnosti nápravy seismické (dynamické) účinky (otřesy), které zapříčiňují závažné poruchy ve statice domu.*“ Proto konstatoval, že se jedná „o vážné ohrožení výkonu práv (zejm. vlastnického)“ vedlejší účastnice řízení, přičemž odpovědnost nese stěžovatelka, která jako vlastník předmětné pozemní komunikace „je nejenom odpovědná za technický stav komunikace, ale má zásadní vliv na úpravu provozu na ní“.

39. Ústavní soud se s těmito závěry neztotožňuje, neboť dospěl k závěru, že obecné soudy při poskytnutí ochrany vlastnického práva vedlejší účastnice řízení k předmětné nemovitosti, již se domáhala podáním žaloby podle ustanovení § 127 občanského zákoníku z roku 1964, stanovily stěžovatelce povinnost („*zdržet se ohrožování výkonu vlastnického práva vedlejší účastnice řízení ke stavbě domu č. p. 100, a to působením seismických účinků vyvolaných provozem vozidel na předmětné komunikaci*“), kterou dovodily z velmi široce pojímané odpovědnosti stěžovatelky, coby vlastníka předmětné účelové komunikace, nicméně kterou není s ohledem na své postavení, specifický charakter svého vlastnického práva a s tím související omezené dispozice se svým vlastnictvím schopna vůbec splnit. Tím ovšem obecné soudy nepřiměřeně, mimo rámec vymezený výše uvedenými ústavními limity (čl. 4 odst. 4 Listiny) a tedy v rozporu ústavně přípustným omezením vlastnického práva předvídaným v čl. 11 odst. 3 Listiny, omezily (zatížily) realizaci jejího vlastnického práva předmětné účelové komunikaci, ústavně zaručeného čl. 11 odst. 1 Listiny.

III. B) Charakter vlastnického práva stěžovatelky k účelové komunikaci

40. Ústavní soud je předně toho názoru, že obecné soudy dostatečně nezohlednily specifický charakter vlastnického práva stěžovatelky, která jako obec-vlastník předmětné účelové komunikace (ve smyslu ustanovení § 7 odst. 1 zákona č. 13/1997 Sb.) je povinna strpět obecné užívání této komunikace bez možnosti regulovat provoz na ní (viz § 19 odst. 1 zákona č. 13/1997 Sb.). Jak setrvale zdůrazňovala stěžovatelka, regulace provozu na účelové komunikaci představuje výkon státní správy na úseku dopravy, náležející do působnosti věcně i místně příslušných silničních správních úřadů (v daném případě obce s rozšířenou působností, kterou je pro stěžovatelku město Náchod), které jsou nadto podle ustanovení § 19 odst. 1 zákona č. 13/1997 Sb. při své činnosti omezeny zvláštními předpisy upravujícími provoz na pozemních komunikacích (především zákonem č. 361/2000 Sb., o silničním provozu). Proto kupříkladu oprávnění k částečnému či úplnému (dočasnému) uzavření provozu na účelové komunikaci náleží příslušnému silničnímu správnímu úřadu, nikoliv jejímu vlastníku (obci), s nímž je tato možnost (společně s Policií ČR) pouze projednána (§ 24 odst. 1 a odst. 2 zákona č. 13/1997 Sb.). Obdobným způsobem je regulována rovněž otázka místní a přechodné úpravy provozu na veřejně přístupných účelových komunikacích, když podle ustanovení § 77 odst. 1 písm. c) zákona č. 361/2000 Sb. věcná příslušnost náleží obci s rozšířenou působností (obecnímu úřadu), přičemž z jeho ustanovení § 77 odst. 6 vyplývá, že tak lze učinit „*pouze na návrh nebo se souhlasem jejího vlastníka; to neplatí, jde-li o stanovení místní nebo přechodné úpravy opatřením obecné povahy*“.

41. Z výše uvedeného je tedy především zřejmé, že stěžovatelka (obec), ačkoliv je vlastníkem předmětné účelové komunikace, nedisponuje (v samostatné působnosti) oprávněním provoz na ní jakkoliv regulovat a ovlivnit tak i případné negativní důsledky, jež tento provoz způsobuje (v nyní projednávaném případě imise v podobě seismických otřesů způsobených občasným průjezdem osobních i nákladních automobilů), a zasahují tak fakticky do vlastnického práva dotčených subjektů k přilehlým nemovitostem. Zjednodušeně řečeno, vzhledem k tomu, že obec-vlastník účelové komunikace nemůže v rámci své samostatné působnosti vyvíjet žádnou činnost, kterou by mohla přímo ovlivnit (regulovat) provoz na účelové komunikaci, je logicky vyloučeno, aby jí byla uložena povinnost zdržet se rušení imisemi pocházejícími z provozu na této účelové komunikaci, kterým lze zamezit právě a především regulací (omezením) provozu na ní. K obdobnému závěru dospěl již dříve Ústavní soud v citovaném nálezu sp. zn. I. ÚS 451/11, kde analogicky poukázal i na právní úpravu odpovědnosti obcí za škody vyplývající z provozu na pozemních komunikacích (ve smyslu § 27 odst. 4 zákona č. 13/1997 Sb.), podle něhož platí, že *„vlastník dálnice, silnice, místní komunikace nebo chodníku odpovídá podle obecných právních předpisů vlastníkům sousedních nemovitostí za škody, které jim vznikly v důsledku stavebního stavu nebo dopravně technického stavu těchto komunikací; neodpovídá však za škody vzniklé vlastníkům sousedních nemovitostí v důsledku provozu na těchto pozemních komunikacích.“* Dle Ústavního soudu rovněž tato koncepce vyloučení odpovědnosti za škodu způsobenou provozem na pozemních komunikacích zjevně vychází ze skutečnosti, že provoz na účelové komunikaci není jejím vlastníkem (obcí) přímo ovlivnitelný. Z těchto důvodů je třeba odmítnout názor obecných soudů, pokud z vlastnictví stěžovatelky k předmětné pozemní komunikaci bez dalšího dovodily i její odpovědnost za provoz na ní, přesněji řečeno její *„zásadní vliv na úpravu provozu na ní“*. Její oprávnění iniciovat (*„na žádost“*) totiž za takový přímý vliv považovat nelze, neboť kladný způsob vyřízení této žádosti nemůže jakkoliv ovlivnit, tím méně zaručit.

42. Ačkoliv to nemá přímou souvislost s nyní projednávaným případem, Ústavní soud současně považuje za nezbytné zdůraznit, že uvedený názor neplatí absolutně a jej tedy nelze zobecňovat a vykládat v tom smyslu, že by naznačený specifický charakter vlastnictví obce ve vztahu k pozemním komunikacím na jejím území, ovlivňující zejména způsob výkonu tohoto práva a dispozici s vlastněným majetkem, obec současně zbavoval jakékoliv odpovědnosti za škodu, vzniklou v souvislosti s provozem na ní. Takový názor by byl totiž v přímém rozporu s výše vymezenou koncepcí *„vlastnictví zavazuje“*, tedy mimo rámec vymezený výše uvedenými ústavními limity (čl. 4 odst. 4 Listiny) a v rozporu s ústavně přípustným omezením vlastnického práva předvídaným v čl. 11 odst. 3 Listiny, neboť by jím bylo naopak nepřipustně omezováno (oslabováno) vlastnické právo vlastníků přilehlých nemovitostí. Uvedené platí kupříkladu pro řízení před obecnými soudy o oprávněnosti nároku na náhradu škody, vzniklé vlastníku nemovitosti sousedící s pozemní komunikací v důsledku intenzivního či jejímu stavu neodpovídajícího provozu na ní, neboť i zde jsou obecné soudy povinny zkoumat, zda odpovědnost za takto vzniklou škodu nenese právě i vlastník této pozemní komunikace (tedy i obec), když by např. ignoroval vzrůstající dopravní zátěž neodpovídající stavu této pozemní komunikace a nijak by neusiloval o vyvolání správního řízení u příslušného silničního správního úřadu za účelem regulace takového provozu a snížení negativních externalit tímto provozem zapříčiněných, anebo tím, že by ji sám využíval natolik intenzivně, že by tímto jednáním sám způsoboval škodu vlastníkům sousedících nemovitostí (obdobně viz Černínová, M. a kol. *Zákon o pozemních komunikacích. Komentář*, Praha: Wolters Kluwer 2015, s. 281n.).

43. Stejně tak je třeba odmítnout argumentaci okresního soudu, v níž se vypořádal s námitkou stěžovatelky, že v době rozhodování již k zásahům do vlastnického práva vedlejší účastnice řízení nedochází, neboť dle názoru soudu *„si stěžovatelka nadále zachovává vliv na to, komu povolí vjezd do dané lokality (viz osazení značky „Zákazu vjezdu“ s dodatkovou*

tabulkou umožňující vjezd jen na povolení obecního úřadu, tj. orgánu stěžovatelky). Navíc bylo prokázáno, že i za řízení byla cesta využita k odvozu dřeva (...) a lze předpokládat, že i v budoucnu bude (stěžovatelka) žádána o udělení povolení k vjezdu.“ S ohledem na právní úpravu obsaženou v ustanovení § 77 odst. 7 zákona č. 361/2000 Sb. totiž ani povolování výjimek z uvedeného zákazu není plně v dispozici stěžovatelky, nýbrž spadá do působnosti „správního orgánu, který úpravu stanovil“ a „dotčeným orgánem v řízení je policie“, přičemž k povolení této výjimky dochází pouze na žádost a za splnění podmínky, že žadatel prokáže „vážený zájem na jejím povolení a nedojde-li k ohrožení bezpečnosti nebo plynulosti silničního provozu. Na udělení výjimky není právní nárok. Z místní a přechodné úpravy, kterou je stanovena nejvyšší dovolená rychlost, nelze výjimku povolit.“

44. Ústavní soud je tak toho názoru, že obecné soudy výše vymezená specifika vlastnického práva stěžovatelky, vyplývající z jejího postavení jako obce-vlastníka účelové komunikace, dostatečně nezohlednily, a v tomto ohledu se ztotožňuje s hodnocením stěžovatelky, že obecné soudy „směšují výkon veřejné správy stěžovatelkou, když navíc na úseku pozemních komunikací se jedná o výkon v přenesené působnosti, tj. výkon státní správy, s její soukromoprávní odpovědností vyplývající z vlastnictví pozemku, po němž vede účelová komunikace“.

III. C) Omezení vlastnického práva stěžovatelky (čl. 11 odst. 1 Listiny)

45. V důsledku výše uvedeného postupu obecné soudy, při poskytnutí ochrany vlastnickému právu vedlejší účastnice řízení, stanovily stěžovatelce povinnost „zdržet se“ výkonu jejího vlastnického práva způsobem „ohrožujícím výkon vlastnického práva“ vedlejší účastnice řízení, jejíž splnění ovšem není plně v dispozici a možnostech stěžovatelky, a to právě s ohledem na dříve popsany specifický charakter jejího vlastnického práva k předmětné účelové komunikaci. Tím ovšem dle názoru Ústavního soudu v rozporu s výše uvedenými ústavněprávními kritérii a principy nepřiměřeně a tedy ústavně nekonformním způsobem omezily vlastnické právo stěžovatelky, ústavně zaručené čl. 11 odst. 1 Listiny, tím spíše, že se jedná o vykonatelná rozhodnutí (viz exekuční řízení, vedené při stěžovatelce u Okresního soudu v Náchodě pod sp. zn. 7 EXE 177/2014).

46. Jak již bylo výše rekapitulováno, okresní soud (v souladu se závěry rozsudku Nejvyššího soudu sp. zn. 22 Cdo 1421/2003) vymezil onu míru užívání předmětné účelové komunikace, při které dochází k vážnému ohrožení vlastnického práva vedlejší účastnice řízení k předmětnému domu tak, že „za současného technického stavu vozovky je tato hranice určena rychlostí projíždějících automobilů za předpokladu, že překračuje 5 km/h. V případě, že (stěžovatelka) provede stavební úpravy cesty navržené znalcem (odstranění odvodňovacích žlabů z povrchu vozovky, zarovnaní a zpevnění povrchu vozovky), pak se nejvyšší možná rychlost automobilů (osobních i nákladních) zvýší na 10 km/h.“ Vedle uvedených stavebních úprav pak obecné soudy přímo či implicitně vymezily některé další podmínky, vztahující se zejména k regulaci provozu na předmětné účelové komunikaci, ať již v podobě instalace dopravního svislého značení stanovující nejvyšší povolenou rychlost, anebo úplný zákaz vjezdu motorových vozidel, jehož účinky jsou nicméně dle krajského soudu „eliminovány“ udělováním výjimek ze strany stěžovatelky, tudíž „samotná instalace značky není zárukou, že rušivé účinky průjezdu vozidel nebudou v budoucnu pokračovat. Především není jisto, že značka bude umístěna na cestě i v budoucnu.“

47. Při vymezení těchto podmínek ovšem dle názoru Ústavního soudu obecné soudy ponechaly stranou i další významné okolnosti nyní projednávaného případu, jež jejich splnění v podstatě vylučuje. Především nelze ponechat bez povšimnutí skutečnost, že v daném případě se jedná o veřejně přístupnou účelovou komunikaci, sloužící nejen jako příjezdová cesta k přilehlým nemovitostem (včetně nemovitosti vedlejší účastnice řízení), ale

také k obhospodařování přilehlých lesů (za účelem svozu vytěženého dřeva), nadto se nacházející v CHKO Broumovsko. Proto musí stěžovatelka, ať již při výkonu státní správy na úseku dopravy, tak i případně při realizaci svého vlastnického práva k předmětné účelové komunikaci, vždy nutně zohlednit i omezení vyplývající zejména z ustanovení § 20 odst. 1 písm. j) zákona č. 289/1995 Sb., o lesích a o změně a doplnění některých zákonů (lesní zákon), resp. příslušných ustanovení zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny.

48. Prvně jmenovaná právní úprava omezuje obce-vlastníky těchto účelových komunikací, sloužících mj. k obhospodařování přilehlých lesů (tedy i stěžovatelku) tím, že fakticky stanovuje podmínky pro případnou regulaci provozu na ní, a to z důvodu udělení nezbytných výjimek ze zákazu pro vlastníky přilehlých lesů, příp. pro „*činnosti, které jsou prováděny při hospodaření v lese*“. Pokud by tedy obec-vlastník této komunikace chtěla přistoupit či iniciovat regulaci provozu na ní tím, že by odmítla udělovat jakékoliv výjimky ze stanoveného zákazu vjezdu motorových vozidel, s ohledem na citované ustanovení lesního zákona by tak nemohla učinit ve vztahu k motorovým vozidlům, která slouží k „*činnostem, které jsou prováděny při hospodaření v lese*“, mezi něž těžba a svoz vytěženého dřeva bezesporu patří. Z toho důvodu nemůže jít k tíži stěžovatelky, že tyto výjimky mj. za účelem svozu vytěženého dřeva v minulosti několikrát udělila, neboť v opačném případě by se dostala nejen do rozporu s příslušnými zákony, ale v konečném důsledku by nepřipustně omezovala vlastníky lesů při realizaci jejich vlastnického práva.

49. V této souvislosti Ústavní soud (na rozdíl od obecných soudů) zdaleka nepovažuje za bezvýznamnou - a z hlediska místních poměrů obecně známou - skutečnost, že předmětná komunikace historicky (již od 19. století) nejen, že zajišťuje dopravní obslužnost k přilehlým nemovitostem, ale slouží i jako příjezdová cesta do přilehlých lesů, a tedy i ke svozu vytěženého dřeva, tj. dávno předtím, než vedlejší účastnice řízení nabyla předmětnou nemovitost do svého vlastnictví. Nelze se tak ztotožnit s názorem okresního soudu, že se v daném případě jedná o „*vážné ohrožování výkonu vlastnického práva vedlejší účastnice řízení*“, a proto „*je bez významu otázka, zda jde o ohrožování nad míru přiměřenou poměrům, neboť tato podmínka se uplatňuje pouze u imisí, které mají za následek obtěžování jiného,*“ jelikož se nachází v rozporu s výše vymezenými principy zachování maxima z obsahu vzájemně si kolidujících vlastnických práv a proporcionality ochrany poskytnuté jednomu základnímu právu na úkor druhého. Právě k tomuto účelu slouží zákonné zakotvení referenčního hlediska „*přiměřenosti poměrům*“ (§ 127 odst. 1 občanského zákoníku z roku 1964, resp. § 1013 odst. 1 občanského zákoníku), které při rozhodování tzv. sousedských sporů a tedy vážení vzájemného střetu mezi vlastnickými právy dotčených subjektů musí obecné soudy vzít do úvahy, tím spíše, že každý jednotlivec onu míru „*obtěžování*“ či „*ohrožování*“ svého vlastnického práva v důsledku realizace vlastnického práva druhého vnímá subjektivně zcela odlišně, v tzv. sousedských sporech nadto často velmi zaujatě.

50. Uvedený názor okresního soudu nepovažuje Ústavní soud ostatně ani za dostatečně odůvodněný a přezkoumatelný, neboť okresní soud své závěry (i s odkazem na citovaný rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 22 Cdo 1421/2003) ohledně vymezení oné míry, při které již nebude docházet k vážnému ohrožení vlastnického práva vedlejší účastnice řízení, založil právě na zmíněném hledisku - „*v dané věci přiměřené poměrům*“. V důsledku toho při rozhodování přihlížel k celé řadě faktorů vyplývajících právě z kontextu daného místními poměry, nicméně tak dle Ústavního soudu neučinil dostatečně. Okresní soud totiž uvedený závěr o „*vážném ohrožení výkonu vlastnického práva stěžovatelky*“ vyslovil, aniž by však skutečně přistoupil ke zkoumání intenzity tohoto ohrožení, a to právě s ohledem na konkrétní skutkové okolnosti (místní poměry) dané věci, zejména tedy reálnou intenzitu provozu na předmětné účelové komunikaci. V tomto ohledu kupříkladu nijak nezohlednil ve spisu založená vyjádření jednotlivých vlastníků přilehlého lesa, z nichž vyplývá, že v budoucnu

neplánují využívat předmětnou komunikaci ke svozu vytěženého dříví, neboť neplánují ani těžbu dříví, s výjimkou neočekávatelných událostí.

51. Výše zmíněná právní úprava v zákoně o ochraně přírody a krajiny se pak v nyní projednávaném případě stává relevantní kvůli lokalitě, kde se předmětná účelová komunikace nachází, tj. v oblasti CHKO Broumovsko, což s sebou nese rovněž řadu zákonem stanovených omezení vlastnického práva stěžovatelky k předmětné účelové komunikaci, a to z důvodu ochrany veřejného zájmu v podobě ochrany životního prostředí. Uvedená právní úprava tak ovlivňuje (omezuje) dispozici stěžovatelky s jí vlastněnou účelovou komunikací, včetně možnosti přijetí obecnými soudy (a znaleckým posudkem) navrhovaných opatření v podobě terénních úprav či zpevnění jejího povrchu a podloží, které sice potenciálně mohou vést k odstranění „ohrožujícího“ stavu a tedy ke splnění stěžovatelce stanovené povinnosti „zdržet se“ ohrožování vlastnického práva vedlejší účastnice řízení, nicméně nachází se ve zřejmém rozporu s výše uvedenou právní úpravou a jí chráněným veřejným zájmem na ochraně životního prostředí (ochrana „*dochovaného krajinného rázu vysoké hodnoty*“), jak ostatně vyplývá z negativních stanovisek Agentury ochrany přírody a krajiny, Správy CHKO Broumovsko ze dne 29. 7. 2008 (založeného na č. 1. 103 spisu) a ze dne 24. 6. 2011 (založeného na č. 1. 306 spisu), což obecné soudy rovněž nevzaly do úvahy.

52. Nad rámec výše uvedeného považuje Ústavní soud za vhodné zdůraznit, že přes všechny uvedené nedostatky a výtky na adresu okresního a krajského soudu a jimi přijatých rozsudků, Ústavní soud nesdílí přesvědčení stěžovatelky, že obecné soudy v nyní projednávaném případě rozhodovaly, aniž by k tomu byly věcně příslušnými, neboť z petitu žaloby i dalších podání a vyjádření vedlejší účastnice řízení vyplývá, že se od samého počátku domáhala toho, aby stěžovatelce byla uložena povinnost vedoucí k „*zákazu*“, „*omezení*“, resp. „*neumožňování*“ takového provozu vozidel po předmětné komunikaci, který „*je způsobilý narušit statiku její stavby*“, resp. že obecné soudy neměly rozhodovat o merituu věci a zastavit řízení z důvodu nedostatků žaloby spočívajících v nepřesné formulaci jejího petitu. Takový postup obecných soudů by Ústavní soud považoval za přepjatě formalistický, neboť by na žalobce kladl vysoké, restriktivně pojímané procesní nároky (požadavek přesné formulace petitu), byť se svojí žalobou (podle ustanovení § 127 odst. 1 občanského zákoníku z roku 1964, resp. § 1013 odst. 1 občanského zákoníku) domáhají ochrany svého vlastnického práva proti (domnělému) zásahu ze strany „*sousedícího*“ vlastníka při realizaci jeho vlastnického práva. V tomto ohledu, i s přihlédnutím ke složitosti nyní projednávaného případu a absenci ustálené judikatury obecných soudů sloužící jako „*vodítko*“ pro žalobce, se Ústavní soud ztotožňuje s (z hlediska přístupu k soudu) vstřícným postupem okresního soudu (aprobovaného krajským soudem), pokud i přes nejednoznačně a do jisté míry nepřesně formulovaný petit přistoupily k meritornímu přezkumu podané žaloby, a to zejména z hlediska jejího obsahu, neboť se uvedené formulační nedostatky jejího petitu nepodařilo odstranit.

III. D) Usnesení Nejvyššího soudu

53. Ústavní soud se dále zabýval ústavní stížností napadeným usnesením Nejvyššího soudu, kterým bylo podle ustanovení § 243b odst. 5 věty první a § 218 písm. c) o. s. ř. odmítnuto dovolání stěžovatelky jako nepřipustné ve smyslu ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. Stěžovatelka ve způsobu, jakým Nejvyšší soud posoudil důvodnost jí podaného dovolání, spatřuje odepření spravedlnosti (*denegatio iustitiae*) a tedy porušení jejího práva na spravedlivý proces (čl. 36 odst. 1 Listiny).

54. Přestože Ústavní soud ve své judikatuře opakovaně zdůrazňuje, že plně respektuje zásadu minimalizace zásahů do rozhodovací činnosti Nejvyššího soudu ohledně toho, ve kterých případech je podání tohoto mimořádného opravného prostředku přípustné, jelikož si je dobře vědom skutečnosti, že z ústavního pořádku České republiky a ani z judikatury

Evropského soudu pro lidská práva (srov. např. rozsudek ze dne 17. 1. 1970 ve věci *Delcourt proti Belgii*, stížnost č. 2689/65) nevyplývá nárok na podání dovolání či jiného mimořádného opravného prostředku, tím méně pak na jeho meritorní přezkum, nelze z uvedených závěrů v žádném případě dovodit, že se rozhodování o nich může ocitnout mimo ústavní rámec ochrany základních práv jednotlivce, tzn. především práva na spravedlivý proces [viz např. nálezy sp. zn. Pl. ÚS 1/03 ze dne 11. 2. 2004 (N 15/32 SbNU 131; 153/2004 Sb.); nálezy zn. I. ÚS 2723/13 ze dne 1. 10. 2014; nálezy sp. zn. IV. ÚS 948/15 ze dne 11. 6. 2015 či nálezy sp. zn. II. ÚS 2766/14 ze dne 1. 12. 2015].

55. Po přezkoumání ústavní stížnosti napadeného usnesení Nejvyššího soudu a konfrontaci jeho odůvodnění s námitkami stěžovatelky v ústavní stížnosti (s přihlédnutím k argumentaci obsažené ve vyjádření Nejvyššího soudu k ústavní stížnosti a v replice stěžovatelky k němu) Ústavní soud dospěl k závěru, že Nejvyšší soud způsobem, jakým odůvodnil své usnesení, jímž odmítl jako nepřípustné dovolání stěžovatelky, porušil její právo na spravedlivý proces, zaručené čl. 36 odst. 1 Listiny a čl. 6 odst. 1 Úmluvy. Jinými slovy, aniž by Ústavní soud hodnotil „věcnou správnost“ přijatého usnesení a tedy jakkoliv předjímal, zda mělo být dovolání stěžovatelky shledáno přípustným či nikoliv, samotné odůvodnění a způsob, jakým se Nejvyšší soud vypořádal s dovolacími námitkami stěžovatelky, nemůže dle názoru Ústavního soudu z ústavněprávního hlediska obstát, když nerespektuje konkrétní požadavky (zejména přesvědčivost, vnitřní bezrozpornost a přezkoumatelnost), které na odůvodnění rozhodnutí orgánů veřejné moci (tím spíše soudní rozhodnutí) kladou principy ovládající spravedlivý proces. V tomto ohledu se Ústavní soud ztotožňuje s námitkami stěžovatelky, že v kontrastu s jí vznesenými dovolacími námitkami a v nich předestřenou argumentací, je třeba odůvodnění napadeného usnesení považovat za velmi „úsporné“, nadto dle názoru Ústavního soudu nedostatečné a v určitém ohledu i nesprávné (viz zejména závěr o neaplikovatelnosti výše několikrát citovaného nálezu sp. zn. I. ÚS 451/11 na případ stěžovatelky). Uvedené nedostatky pak dle Ústavního soudu nelze zhojit odkazem na ustanovení § 243c odst. 2 o. s. ř. (ve znění účinném do 31. 12. 2012), neboť jím připuštěná možnost stručného odůvodnění („*stručně vyloží důvody*“) jednak neumožňuje vydávat rozhodnutí „bez odůvodnění“, jednak zdaleka nezbavuje povinnosti Nejvyššího soudu se řádně a přesvědčivě (byť stručně) vypořádat se všemi relevantními námitkami, z nichž dovolatel dovozuje přípustnost svého dovolání.

56. Především je pak třeba odmítnout tvrzení Nejvyššího soudu, že stěžovatelkou vznesené otázky, resp. že „*dovoláním napadené rozhodnutí odvolacího soudu po právní stránce zásadní význam nemá, neboť je v souladu s judikaturou dovolacího soudu.*“ Byl to paradoxně sám Nejvyšší soud, který toto tvrzení následně vyvrátil ve svém vyjádření k ústavní stížnosti, když zdůraznil, že judikatura ohledně rušení vlastníkům sousedních nemovitostí se „*v poslední době prudce vyvíjí tak, že v době, kdy se předmětné řízení vedlo, nebyla ustálena natolik, aby (vedlejší účastnice) snadno zformulovala žalobní návrh a aby soudy měly spolehlivé vodítko pro rozhodování*“, přičemž odkázal na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 6. 3. 2015, sp. zn. 22 Cdo 3277/2014, tj. vydaný jeden rok po napadeném usnesení, v němž Nejvyšší soud (ve stejném složení senátu 22 Cdo) shledal dovolání podané ve skutkově i právně obdobné věci přípustné a přistoupil k jeho meritornímu přezkumu, na jehož základě dokonce přistoupil ke kasaci napadeného rozsudku krajského soudu. Tento nedostatek, spočívající v nepředvídatelnosti rozhodování Nejvyššího soudu, pak v žádném případě nelze zhojit *ex post* v řízení o ústavní stížnosti před Ústavním soudem, jak se pokusil učinit Nejvyšší soud v rámci vyjádření k nyní projednávané ústavní stížnosti: „*(O)důvodnění vyhovělo požadavkům tohoto ustanovení; nicméně dnes je lze doplnit o další důvody, které však vycházejí až z letošní judikatury, nicméně podporují správnost rozhodnutí ve věci samé.*“

IV. Závěr

57. S ohledem na výše uvedené tak Ústavní soud dospěl k závěru, že okresní a krajský soud při poskytnutí ochrany vlastnického práva vedlejší účastnice řízení k předmětné nemovitosti, již se domáhala podáním žaloby podle ustanovení § 127 občanského zákoníku z roku 1964, stanovily stěžovatelce povinnost, kterou ovšem nepřiměřeně, mimo rámec vymezený výše uvedenými ústavními limity (čl. 4 odst. 4 Listiny) a tedy v rozporu ústavně přípustným omezením vlastnického práva, předvídaným v čl. 11 odst. 3 Listiny, omezily (zatížily) realizaci jejího vlastnického práva k předmětné účelové komunikaci, ústavně zaručeného čl. 11 odst. 1 Listiny a dále čl. 1 Dodatkového protokolu k Úmluvě.

58. Jestliže pak za dané situace Nejvyšší soud napadeným usnesením následně odmítl dovolání stěžovatelky, nadto způsobem porušujícím právo stěžovatelky na spravedlivý proces (čl. 36 odst. 1 Listiny, čl. 6 odst. 1 Úmluvy), je třeba konstatovat, že ani Nejvyšší soud nedostál své ústavní povinnosti chránit základní práva a svobody stěžovatelky (čl. 4 Ústavy), která není vyhrazena toliko pouze Ústavnímu soudu, nýbrž i soudům obecným a ani v této oblasti by proto Ústavní soud neměl roli Nejvyššího soudu nahrazovat.

59. Proto Ústavní soud podle ustanovení § 82 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu ústavní stížnosti vyhověl a podle odst. 3 písm. a) stejného ustanovení napadená rozhodnutí obecných soudů zrušil. Úkolem obecných soudů tak bude znovu posoudit míru ochrany poskytnuté vlastnickému právu vedlejší účastnice řízení, a to nejen z hlediska intenzity zásahu do tohoto vlastnického práva, ale zejména z hlediska existence odpovědnosti stěžovatelky při realizaci jejího vlastnického práva k předmětné účelové komunikaci, a to při zohlednění výše uvedených specifíků tohoto vlastnického práva, s tím související omezené dispozice stěžovatelky se svým vlastnictvím a v neposlední řadě i možnostech, jak onomu „ohrožujícímu“ stavu vůbec zabránit. Zcela stranou pozornosti obecných soudů pak zůstala otázka případné odpovědnosti třetích osob (uživatelů) za škody způsobené provozem na předmětné účelové komunikaci na majetku vedlejší účastnice řízení.

60. Ústavní soud rozhodl bez nařízení ústního jednání, neboť od něj nebylo lze očekávat další objasnění věci (§ 44 zákona o Ústavním soudu).

P o u č e n í : Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat (§ 54 odst. 2 zákona o Ústavním soudu).

V Brně dne 4. února 2016

Vojtěch Šimíček
předseda senátu